

**ADOBE
CREATIVE CLOUD 2014**

InDesign

by Simon St. Laurent
behance.net/adobe

Haladóknak

Dr. Pétery Kristóf

Mercator
Stúdió

Minden jog fenntartva, beleértve bárminemű sokszorosítás, másolás és közlés jogát is.

Kiadja a Mercator Stúdió
Felelős kiadó a Mercator Stúdió vezetője
Lektor: Gál Veronika
Szerkesztő: Pétery István
Műszaki szerkesztés, tipográfia: Dr. Pétery Kristóf

ISBN 978-963-365-342-5

© Dr. Pétery Kristóf PhD, 2014
© Mercator Stúdió, 2014

Mercator Stúdió Elektronikus Könyvkiadó
2000 Szentendre, Harkály u. 17.
www.akonyv.hu és www.peterybooks.hu
www.facebook.com/mercator.studio
T: 06-26-301-549
06-30-30-59-489

TARTALOM

TARTALOM	3
ELŐSZÓ	10
SZEMPONTOK A TÖRDELÉSHEZ	19
A tipográfia jellegzetességei	19
Tipográfiai mértékrendszer	20
A tipográfiai közlés elemei	21
A betű	21
Betűtípusok	22
Betűfajták, változatok	30
Betűfokozatok megválasztása	30
Betűtípusok megválasztása	32
A sor	37
A szövegtömb	37
A szabadsoros szöveg	38
A sorcsoport	38
Tipográfiai díszek	40
Illusztrációk	40
A tipográfiai kompozíció	41
Tördelési szabályok	41
A SZÖVEG TÖRDELÉSE	47
A tördelési mód beállítása	47
A tördelés beállításai	48
Elválasztás	50
Az automatikus elválasztás	50

A kézi elválasztás	52
Szó- és betűtérközök	54
Alávágás és betűköz	55
Hasábok	60
Eltérő szélességű hasábok	61
Szövegkeret hasábok	62
Alapvonal eltolás	69
Egyéni szövegrács	70
Elrendezés beállítása	71
Különbféle oldalméreték	79
Rögzített objektumok	80
Szövegváltozók alkalmazása	83
Szövegváltozók létrehozása	83
Változótípusok	85
Műveletek szövegváltozókkal	92
Fejlécek kezelése	95
Egyszerű oldalszámozás	95
Fej- vagy lábléc mesteroldalon	96
Futó fej- és láblécek változói	96
Szerkesztői jegyzetek	98
TERJEDELMES DOKUMENTUMOK	100
Könyvfájlok	100
Könyvfájl-kezelés	101
Könyv mentése	102
Könyvdokumentum-kezelés	102
Könyvobjektumok számozása	106
Szinkronizálás	115
Könyvfájl nyomtatása, exportálása	116
Jelölők	116
Tárgymutató készítése	121
Témakörlista készítése	122

Tárgymutató-bejegyzések elhelyezése	124
Tárgymutató létrehozása	126
Tartalomjegyzék készítése	128
XML KEZELÉSE	134
A struktúramező	134
Címkék létrehozása	137
Tartalom címkézése	139
Automatikus címkézés	139
Kézi címkézés	139
Címkézés stílus alapján	141
Címkejelölők megjelenítése	142
Dokumentumstruktúra kialakítása	144
XML importálás	148
XML exportálás	152
DTD fájlok használata	154
DIGITÁLIS KIADVÁNYOK	156
A munkafolyamat	156
EPUB fájl exportálása előtt	157
Cikkek	158
Üres cikk létrehozása	158
Cikk létrehozása tartalommal	159
Cikk bővítése	160
Az összes oldalelem cikkhez adása	160
Cikk vagy elem törlése	161
Cikkek sorrend-beállítása	161
Cikkek előjegyzése exportálásra	162
Objektum exportálási beállításai	162
Alternatív szöveg beállítások	163
Címkézett PDF beállításai	165
EPUB- és HTML-beállítások	165

Áttördelhető EPUB exportálási beállításai	168
EPUB általános beállításai	168
EPUB szöveg beállításai	171
EPUB objektumok beállításai	172
EPUB képek beállításai	173
EPUB CSS beállításai	175
EPUB JavaScript beállítások	176
EPUB metaadat beállításai.....	176
Megtekintő alkalmazások	177
Rögzített elrendezésű EPUB exportálási beállításai.....	178
EPUB általános beállításai	178
Exportálás EPUB fájlba	180
Előkészületek	180
Az exportálás végrehajtása	184
Tartalom HTML exportálása	186
Exportált elemek.....	186
Nem exportált elemek.....	186
HTML-exportálási beállítások	187
Az exportálás végrehajtása	188
DINAMIKUS DOKUMENTUMOK.....	190
Dinamikus Flash dokumentumok	190
Oldalátmenetek	191
Hiperhivatkozások	192
Kereszhivatkozások.....	195
Exportálás Flash fájlba	198
Dinamikus PDF dokumentumok	200
Gombok.....	200
Úrlapelemek	203
Interaktív PDF dokumentumok létrehozása.....	204
Exportálás PDF fájlba	205
Interaktív PDF fájl beállításai.....	209

Biztonsági beállítások	212
Interaktív dokumentumok előképe	213
A prezentációs üzemmód	214
ÚRLAPOK	216
Az űrlapkészítés folyamata	216
Űrlapmező hozzáadása	216
Bejárási sorrend megadása	218
AUTOMATIZÁLÁS	220
Adategyesítés	220
Az adategyesítés lépései	221
A céldokumentum előállítása	223
Összefésülés	230
Parancsfájlok	233
Bővítmények	235
KÖRNYEZETI BEÁLLÍTÁSOK	238
InDesign működési beállítások	238
Általános beállítások	239
Beállítások szinkronizálása	240
Felhasználói felület beállítása	242
Szöveg beállítása	244
Egyéni szövegbeállítások	248
Kompozíció beállítása	250
Egységek és lépésközök beállítása	250
Rácsok beállítása	251
Segédvonalak és munkaterület beállítása	252
Szótár beállítása	254
Helyesírás-ellenőrzés beállítása	255
Automatikus javítás beállítása	256
Jegyzetek beállítása	257

Változások követésének beállítása	258
Szövegegység-szerkesztő megjelenítésének beállítása	259
Megjelenítés minősége beállítása	260
Fekete megjelenése beállítása	261
Fájlkezelés beállítása	262
Vágólap kezelés beállítása	263
Gyorsgombok	264
Munkaterületek	266
Menük beállítása	268
Bridge preferenciák	269
Általános csoport	269
Bélyegképek csoport	270
Lejátszás csoport	271
Metaadatok csoport	272
Kulcsszavak csoport	273
Címkék csoport	274
Fájltársítások csoport	275
Gyorsítótár csoport	276
Indítási parancsfájlok csoport	278
Speciális csoport	278
A Version Cue testre szabása	280
Általános beállítások	281
Rendszeradminisztráció	283
SZÍNKEZELÉS, KALIBRÁCIÓ.....	293
A monitor kalibrálása	296
Színbeállítások	301
AZ ESZKÖZTÁR IKONJAI.....	306
MACINTOSH GYORSGOMBOK.....	333
Eszközökhöz rendelt gombok	333

Objektumkiválasztás és mozgatás	335
Átalakítás.....	337
Görbék szerkesztése	337
Táblázatszerkesztés	338
Szövegkeresés és csere	339
Szövegbevitel, szerkesztés	340
Mozgás és szövegkijelölés	341
Dokumentum megjelenése.....	342
WINDOWS GYORSGOMBOK.....	344
Eszközőkhöz rendelt gombok.....	344
Objektumkiválasztás és mozgatás	346
Átalakítás.....	347
Görbék szerkesztése	348
Táblázatszerkesztés	349
Szövegkeresés és csere	350
Szövegbevitel, szerkesztés	351
Mozgás és szövegkijelölés	352
Dokumentum megjelenése.....	353
MAGYAR-ANGOL SZÓTÁR	355
ANGOL-MAGYAR SZÓTÁR	411
Felhasznált és ajánlott irodalom	467

ELŐSZÓ

Tisztelt Olvasó!

Az Adobe Systems Incorporated cég InDesign kiadványszerkesztő programja a személyi számítógépeken eddig egyeduralkodó QuarkXPress babérjaira tör. Voltak már ilyen próbálkozások (például a Corel-féle Ventura vagy az Adobe-féle PageMaker), ámde ezek bár sok jó szolgáltatással rendelkeztek, nem lehettek átütőek, több okból is. Egyrészt amikor ezek piacra kerültek, a személyi számítógépek elterjedtsége sokkal kisebb volt, másrészt akkoriban még az internet sem volt, hogy a számítógépes kiadványszerkesztést – tekintettel a web alapú megjelenésre és terjesztésre – erősítse.

Azóta sok minden gyökeresen megváltozott, elterjedt a PC, az asztali kiadványszerkesztés (*Desk Top Publishing*) és az Internet is. Az Adobe pedig kihozott egy olyan, minden igényt kielégítő kiadványszerkesztő programot, vagyis az InDesign alkalmazást, amely már méltó vetélytársnak számít. Ebbeni voltát megerősíti az a tény is, hogy már a CS2 változatban lokalizálták, vagyis elkészült a magyar nyelvű változat is. Szerencsére ugyanez érvényes a CC 2014 (azaz a 10.) változatra is. Jelen kötetünk tárgyát az angol nyelvű verzió képezi.

A grafikus programok a képkezelés és tárolás szempontjából két csoportra oszthatók. A vektorgrafikus szoftverek az ábrázolás során a képet alkotó alakzatokat matematikai egyenletekkel írják le, ebből adódik az az előny, hogy az ilyen képek korlátlan mértékben nagyíthatók és kisebb helyet foglalnak el, hátrányuk, hogy fényképek kezelésére nem alkalmasak (bár ma már léteznek hibrid rendszerek is). Ezzel szemben a rasztergrafikus kép pixelekből áll, és az állományok a kép minden egyes képpontjának színét és egyéb jellemzőit eltárolják. E tárolási és feldolgozási mód előnye, hogy minden egyes képpont külön szerkeszthető, így fényképek feldolgozására, retusálására kiválóan használható, hátránya viszont az, hogy ezek a képek sokkal nagyobb lemezterületet foglalnak és a számítógép

memóriájának méretével szemben is igényesebbek, ugyanakkor az ilyen képek minőségromlás nélkül csak korlátozottan nagyíthatók.

A rasztergrafikus programok közé tartozik az Adobe cég Photoshop nevű programja, amely egyfajta etalon a képfeldolgozással és grafikával foglalkozók körében, ugyanakkor azonos szintű konkurenciával alig rendelkezik (a fejlesztő honlapja: www.adobe.com). Ezzel a szoftverrel szinte mindenféle képfeldolgozással kapcsolatos probléma megoldható. A programban korábban többféle újítás jelent meg, amelyet előbb vagy utóbb a konkurens programok fejlesztői is átvettek. Ezek közé tartozik a rétegek kezelése (amikor a kép jellemző részeit különböző rétegekre helyezük, és rétegenként módosítjuk), vagy a beépülők, azaz a „plugin”-ek használata (ezek egy külön könyvtárban elhelyezkedő, esetleg más fejlesztőtől származó, speciális funkciójú fájlok, külön programok, amelyek betöltés után beépülnek a Photoshop program menürendszerébe).

A képek rétegenkénti kezelése azért előnyös, mert a rétegekre helyezett objektumokat a kép más rétegeinek módosítása nélkül változtathatjuk meg, tartalmukat önállóan mozgathatjuk. A rétegeket átlátszóvá tehetjük, közöttük különféle csoportosítási és egyéb műveleteket végezhetünk, sorrendjüket másíthatjuk, rajtuk külön-külön más grafikus szűrőt alkalmazhatunk stb.

A beépülők is szabvánnyá váltak, ezeket szintén használják más retusáló programok. A legtöbbjük egyfajta grafikus szűrő, a szaknyelvi zsargonban „effekt”, de készültek, fájlátalakító, védjegykezelő pluginek is. A grafikus szűrők a kép kijelölt részén vagy az aktuális réteg tartalmán hajtanak végre valamilyen látványosak műveletet. Ezeket a szűrőket néhány másik programban (például az Adobe Illustrator, CorelDraw, Corel Photo-Paint, Paint Shop Pro szoftverekben) is használhatjuk.

A Photoshop a nyomdai előkészítés és képfeldolgozás legelterjedtebb programja. Külön érdekesség, hogy már az 5.0-ás változatot is lefordították magyar nyelvre. 2002-ben jelent meg a program 7.0-ás, 2004-ben CS (8.0), 2005-ben CS2 (9.0), majd 2007-ben CS3 (10.0), 2009-ben CS4 (11.0), 2010-ben CS5 (12.0), 2012-ben CS6 (13.0), 2013-ban CC, 2014-ben CC 2014 változata. E programnak is csakhamar megjelent a magyar nyelven lokalizált változa-

ta. Az Adobe Photoshop CC 2014 magyar nyelvű programváltozata a program közép-európai felhasználók számára adaptált, javított verziója, amelyben a szöveget a számítógépen telepített operációs rendszertől függően cseh, magyar, görög, lengyel, orosz és török nyelven is megadhatjuk. A magyar nyelvű verzió mindenben megegyezik a Photoshop CC 2014 programmal, de támogatja a magyar karaktereket és az Unicode szabvány szerinti, 16 bites karakterkészleteket.

Ez a képszerkesztő program az egész világon szabvánnyá vált a Macintosh és a PC platformon egyaránt. A program kezeli a CMYK színmódot is, ezért jól használható a dokumentumok nyomdai előkészítésére is. A két platformon a program kezelése szinte teljesen megegyezik, a néhány eltérésre az adott helyen felhívjuk a figyelmet. Az egyik különbség az eltérő könyvtárszerkezet, egy másik eltérés a billentyűkombinációk használata. A PC-ken például a **Ctrl** billentyű nyomva tartása szükséges egyes funkciók kiváltásához, míg a Macintosh rendszereken ennek a **Command** (⌘), illetve az „Alma” billentyű felel meg.

A vektorgrafikus programok közé tartozik az Adobe Systems Incorporated cég Illustrator nevű programja, amely a bitképes Photoshophoz hasonlóan egyfajta etalon, ipari szabvány a grafikával foglalkozók körében. Az első Illustrator 1987-ben jelent meg. Eredetileg Apple Macintosh számítógépeken volt használható, később megjelent IBM kompatibilis személyi számítógépeken használható változata is. A vektoros rajzszerkesztők egyik legelterjedtebb, legkedveltebb programja az egész világon. E piacon a CorelDRAW örök vetélytársa. Míg az ellenlábás népszerűségét annak köszönheti, hogy komplex programcsomag részeként árulják, az Illustrator mellett szól, hogy Macintosh számítógépeken is használható, minden szokásos vektoros formátumot kezel (importál és exportál), saját grafikus formátumát (.ai) a fontosabb grafikus és kiadványszerkesztő programok felismerik, eszközeit könnyen kezelik a piacvezető raszteres képszerkesztő (Adobe Photoshop) felhasználói, illetve ugyanezeket a vektoros rajzeszközöket építették be az egyik legújabb kedvenc, a kiadványszerkesztő Adobe Indesign programba is. A program CS (11.0) változata 2004-ben jelent meg, majd hamarosan, 2005-ben előrukkoltak a CS2 (12.0),

majd 2007-ben a CS3 (13.0), 2009-ben a CS4 (14.0), 2010-ben a CS5 (15.0), 2012-ben a CS6 (16.0), 2013-ban CC (17.0), 2014-ben a CC 2014 (18.0) változattal, amelyet magyar nyelvű felhasználói felülettel is kiegészítettek.

Az Illustratorból származó grafikák, lapterv felhasználhatók az interneten, nyomtatásban és multimédiás videoanimáció alapjaként. Az Illustrator fájlok természetesen más Adobe programokban is feldolgozhatók, sőt a program .ai formátumát a leggyakrabban használt irodai (például a Microsoft Word) és konkurens grafikai szoftverek (például a CorelDRAW) is felismerik. A legújabb technológiát a dinamikus változó adatbázisstartalmon nyugvó XML-dokumentumok, valamint a csoportmunka kiterjesztése testesítik meg. Az előbbi óriási segítséget nyújt egy sablonra épülő dokumentum előállításában, miközben biztosítja, hogy ne számtalan mutáció készüljön, az utóbbi pedig – ha korábban a Creative Suite CS 4 programcsomagot telepítettük – lehetővé teszi a munkacsoport számára a dokumentumok pontos verziókövetését, miközben a hozzáférési jogosultságok egy kézben tarthatók.

Az Illustratorral a rajzolás mellett szinte mindenféle képfeldolgozással kapcsolatos probléma megoldható.

Az InDesign natív módon kezeli a Photoshop és az Illustrator fájlformátumait is, ezeket a dokumentumokat, objektumokat egyszerűen áthúzhatjuk az InDesign kiadványokba. Az InDesign CC (Creative Cloud) változata valójában a program 9. nagy verziója. Segítségével egyszerű és komplex kiadványok, könyvek, sőt a CS5-ös változattól webre szánt dokumentumok szintén könnyen, gyorsan, tetszetősen tördelhetők, miközben a fejlesztők biztosították a konkurens formátumok átvételének lehetőségét is. A CS4-es változattól már dinamikus, online kiadványokat (SWF és PDF) formátumban is készíthetünk. A CS6-os változatban ismét „tisztába tették” a különböző formátumokat. Most már ugyanazt a kiadványt különböző elrendezés-klónokban tehetjük közzé az eltérő formátumú okostelefonok, tabletek és mobil vagy asztali számítógépek felé.

Az InDesign CS6 verzió óta új funkciókkal támogatja a dokumentumok nyomtatott formátumú és online kiadását, illetve mobil eszközön való közzétételét. Az Adobe Digital Publishing Suite az InDesign megszokott felületét használja a táblás eszközökre szánt

kiadványok tervezésére és közzétételére. A különféle alternatív elrendezésekkel figyelembe vehetők a különféle eszközök eltérő megjelenítési képességei és ugyanazon eszközön az eltérő tájolású (álló vagy fekvő) megjelenítés is.

A szoftver munkakörnyezete egyszerű, interaktív, a felhasználói felületet mindenki könnyen átalakíthatja úgy, hogy a legjobban segítse a hatékony munkát. Ez a kötet a felhasználói felület átalakításának lehetőségeivel, illetve a program vezérlő eszközeivel (ikonok, gyorsgombok) foglalkozik. A program használatával kapcsolatos egyéb tudnivalókat a *Kezdő lépések* kötetben tettük közzé.

Az ismeretlen szavakat, kifejezéseket általában első előfordulásuk helyén mutatjuk be, magyarázzuk. A magyar kifejezéseknél igyekeztünk következetesen alkalmazni a lokalizáció eredményeit is. Aki a korábbi angol változatot használta, vagy most is az angol verzió mellett maradt, annak hasznos lehet a kötet végén szereplő szótár, amely a program speciális szóhasználatát tükrözi.

Az itt leírtak megértéséhez és alkalmazásához különösebb számítástechnikai ismeretekre nincs szükség, elegendő a Macintosh OS, vagy a Windows operációs rendszer alapfokú ismerete. Könyvünk alapjául egy Windows rendszeren futó, magyar nyelvű CC 2014 változat szolgált.

A papír alapú – hagyományos – könyvek kezelési módja némiképpen módosul az elektronikus könyvet „forgatók” számára. Ez a könyv az ingyenes Acrobat Reader 8.0, Adobe Reader, illetve Adobe e-Book Reader segítségével olvasható. Akinek nincs ilyen programja, az letöltheti többek közt a www.adobe.com webhelyről is. Az ilyen típusú könyvek igen előnyös tulajdonsága, hogy a képernyőn megjeleníthető a tartalomjegyzék, amelynek + ikonjaival jelölt csomópontjaiban alfejezeteket tartalmazó ágakat nyithatunk ki. A tartalomjegyzék bejegyzései ugyanakkor ugróhivatkozásként szolgálnak. Ha egy fejezetre akarunk lépni, akkor elegendő a bal oldali ablakrészben megjelenített könyvjelző-lista megfelelő részére kattintani. Sőt az ilyen könyvek teljes szövegében kereshetünk.

A programot két, téma szerint jól elkülöníthető kötetben ismertetjük. Így nemcsak kisebb méretű, de olcsóbban letölthető állományokat adhattunk közre, ami különösen a felhasználók szerint szintén fontos szempont. A *Kezdő lépések* című kötet foglalkozik a program

kiadványszerkesztői alkalmazásával, a kiadványok általános követelményeivel, valamint tárgyalja a fájlkezelő Adobe Bridge használatát, míg a gyorsreferenciaként is használható *Haladóknak* című kötet mutatja be, hogyan alakíthatjuk át a felhasználói felületet úgy, hogy az a legjobban igazodjon munkastílusunkhoz, a CS4 csomag telepítésekor elérhető verziókezelést (amit sajnos a CS5-ös verziótól máris megszüntettek), a programban használható eszközök mellett az angol-magyar szótárt is.

Az InDesign CC főbb újdonságai röviden (ezekkel – amelyek mennyiségben messze elmaradnak az előző, CS6-os változatban megjelent újdonságoktól –, és a korábbi újdonságokkal is részletesebben foglalkozunk az első fejezetben):

A Creative Suite dobozos csomagját felváltotta a Creative Cloud letöltés, egyben előfizetés alapú terjesztési rendszere. A CC verziótól nem készülnek gyárilag adathordozók, az ebbe a csomagba tartozó szoftverek kizárólag letöltéssel szerezhetők be. Az egy hónapig ingyenesen használható változat letölthető a www.adobe.com oldalról, a hosszabb idejű, legális használathoz elő kell fizetnünk a szoftverre, amit aktiválnunk, a vásárláskor kapott kód megadásával hitelesítenünk kell.

A letöltéshez és a telepített szoftverek és tartalmak szinkronizálásához új alkalmazást fejlesztettek ki (Adobe Creative Cloud). Ennek segítségével a beállítások is szinkronizálhatók két számítógép (például a munkahelyi és az otthoni gép) között.

Új felhasználói felületet alakítottak ki, amelyen a sötét téma helyett világosabb színtémák is beállíthatók.

Az új verzió támogatja a nagy felbontású kijelzőket, egyelőre a Macintosh operációs rendszer alatt. Ilyen „retina” típusú kijelzőt használ például a MacBook Pro, illetve a legújabb iMac gép.

Windows és Macintosh operációs rendszer alatt egyaránt élvezhető a 64 bites támogatás, aminek köszönhetően elérhetjük a 3GB feletti memória tartományokat és nő a feldolgozási sebesség is.

Beépítették a QR-kód generálásának lehetőségét. Így magas minőségű, független QR kód grafikákat állíthatunk elő már az InDesign programban is. Ehhez az objektumhoz is beállíthatjuk az átlátszóság, felülnyomás, direktszín és túltöltés nyomdai tulajdonságokat.

Továbbfejlesztették a betűtípus menüt. A betűtípusokat kereshetjük már a névtöredék alapján is. A betűtípus családok csoportosítva, almenüben jelennek meg. A kijelölt szöveg betűtípusa a kurzormozgató nyíl billentyűkkel is módosítható. Kiemelt szerepet kapnak és könnyebben elérhetők kedvenc betűtípusaink. Így nem kell vesződnünk azzal, hogy például a magyar ékezetes karaktereket nem, vagy helytelenül tartalmazó betűtípusokat „kerülgessük”.

Egyszerűsítették az elektronikus könyvek számára kidolgozott EPUB exportálási munkafolyamatokat. Ugyanakkor választhatjuk a CSS nélküli exportálást is, ha a CSS-t egy másik, kipróbált fájlból, mintegy sablonként adjuk a projekthez. Az objektumstílusok osztályokká és címkékké leképezhetők. Új objektum-exportálási beállítások jelentek meg, amelyekkel címkézett PDF, EPUB, HTML formátumba menthetünk.

Megjelent az Adobe Exchange panel. Ennek segítségével ingyenes vagy fizetős tartalom, bővítmények és parancsfájlok tölthetők le. Ugyanakkor saját parancsfájljaink, sablonjaink, képeink is becsomagolhatók és közzétehetők.

Az **Új dokumentum** párbeszédpanelt kiegészítették egy **Előnézet** jelölőnégyzet kapcsolóval, amelyet bejelölve azonnal láthatjuk a beállítások hatását a dokumentumra.

A CC verzió 9.1 és 9.2 javító kiadásában megjelent főbb újdonságai, amelyek a verzióról szóló kötetünkből kimaradtak:

Szinkronizálhatóvá tették beállításainkat a CC fiókon keresztül. Ennek köszönhetően minden, a CC fiókunkba bejelentkezett számítógépről ugyanazokat a beállításokat (gyorsbillentyűket, menü-, PDF- és karakterkészleteket, valamint munkaterületeket) használhatjuk.

Leegyszerűsítették a hiperhivatkozások beillesztését, bevezették az interneten keresztül elérhető Typekit betűtípusokat.

Interaktív EPUB-tartalmakat fejleszthetünk, az EPUB 3.0 formátumban mentett dokumentumokhoz beállíthatjuk, hogy a lábjegyzetek a szakasz végén, a bekezdés után, vagy helyben jelenjenek meg. Az elektronikus könyvek exportálásakor a korábbiaknál jobban ügyelnek a szövegszín, a táblázatok és a beágyazott stílusok pontosabb visszaadására. Továbbfejlesztették a közel- és távol-keleti

nyelvek írásmódjának támogatását is. Az objektumstílusokat címkékhez rendelhetjük, és könnyebben szerkeszthetjük a CSS-kódot.

Natív InDesign-objektumok adatai, hatásai, átalakításuk elmenthető a CSS kódba is.

Újabb listatípusok jelentek meg egyéni azonosítóval, betűtípussal. Megjelent a CSS-tulajdonságokon belüli szövegigazítás támogatása. A dokumentum állapotsorában megjelenik az aktív ellenőrzési profil. Ide kattintva a profil módosítható.

A CC 2014 verzió újdonságai:

A táblázatok sorait és oszlopait már egyszerű kijelöléssel és húzással is áthelyezhetjük ugyanabban a táblázatban. EPUB továbbfejlesztések.

A megjelenítőben áttördelhető, újrafolyatható szöveg formátumával szemben az exportálás során választhatjuk a rögzített elrendezésű formátumot, amely a PDF-hez hasonlóan megőrzi az objektumok tördeléskor rögzített helyzetét.

A dokumentumonként, illetve szervezetenként egységes, előírás-szerű, következetes színalkalmazás érdekében a színekből csoportokat képezhetünk.

Ha az InDesign új verziójára frissítünk, minden (PDF, nyomtatási) készletünk és (gyorsbillentyű, menü, munkaterület) beállításunk is megmarad.

A **Fájl** menü **Megosztás a Behance közösséggel** parancsával szerkesztett dokumentumunk egy oldalpárjából képet készítve megoszthatjuk azt a Behance platformon.

Az alkalmazott hatásokat (így a vetett árnyékot, a színátmenetes lágy peremeket, belső és külső ragyogást stb.) a program automatikusan az objektummal vagy a szöveggel együtt méretezi, így az arányok nem változnak (korábban ez nem így volt).

Módosítottak a **Keresés/csere** párbeszédpanelen. Most a szöveg, betűképek (karakterjelek) és GREP-kifejezések keresésekor megadhatjuk a keresési irányt is.

A programot egyaránt optimalizálták HiDPI felbontású Macintosh Retina kijelzők a HiDPI-kijelzős Windows rendszerű számítógépekre is.

A lábjegyzetek támogatják a szövegkereten belüli, illetve azon kívüli elemek körüli szöveg-körbefolyatást.

Adategyesítéskor a korábbi megoldással szemben nem kell manuálisan egyedi QR-kódot létrehozni, mert az új funkció automatikusan létrehozza a kódot (például névjegy készítésekor).

Az INDD-fájlok, a csatolt fájlok, képek és a betűtípusok mellett az InDesign alkalmazással készített csomagok most már PDF- és IDML-fájlokat is tartalmazhatnak, hogy a dokumentum a program más verzióiban is megnyitható és megtekinthető legyen.

Az **Eszköztippek** panelt a Flash technológiáról átállították HTML5-re. Az **Ablak** menü **Segédeszközök** ▶ **Eszköztippek** paranccsal megjeleníthető panelen megjelenik a kiválasztott eszköz neve, funkciója, parancsmódosítói, ikonja és gyorsbillentyűje.

Végezetül: bár könyvünk készítése során a megfelelő gondossággal igyekeztünk eljárni (beleértve a tartalmi pontosságot és a mondanivalót tükröző formát), ez minden bizonnyal nem óvott meg a tévedésektől. Kérem, fogadják megértéssel hibáimat.

Szentendre, 2014. október
Köszönettel

a szerző.

SZEMPONTOK A TÖRDELÉSHEZ

A szemléltető, illetve a vizuális közlés körébe tartozik egyaránt a nyomtatott és a számítógép-monitoron megtekinthető információ. Ezeknek a közléseknek értékét jelentősen befolyásolja a tipográfia által meghatározott szedéstechnikai szerkezet és forma. A tipográfia eszközkészlete nyújtja az írást a nyomtatáshoz, illetve az ahhoz hasonló megjelenésű elektronikus dokumentumok készítéséhez. Végül is a hagyományos tipográfiai alapokon nyugszanak az Interneten keresztül elérhető HTML nyelvű weblapok is.

A tipográfia feladata az érthető, áttekinthető, a szöveg összefüggéseit jól hangsúlyozó, olvasható közlés. A tipográfiai kifejezési formák az információátadás gyakorlati eszközein túl esztétikai formák is. A formák kialakítását meghatározzák a tárgyformálás esztétikai törvényein túl a gyakorlati funkció, az előállítás technikája, a felhasznált anyagok egységessége.

A fejezetben e törvényszerűségek megvalósításához szükséges elméleti és gyakorlati alapokat foglaljuk össze.

A tipográfia jellegzetességei

A tipográfia bár a szöveg közlésére szolgál, alkalmazott módszerei jelentősen eltérnek a kézírástól. A nyomtatott formában megjelenő szöveg minden eleme előre kiszámított és olyan lehetőségei (behúzás, igazítás, különféle betűtípusok és fokozatok stb.) vannak a mondanivaló kiemelésére, tagolására, hangsúlyozására, amelyre a kézírásos gondolatrögzítés nem képes.

Az egyik legszembetűnőbb különbség az írásra jellemző változó hosszúságú sorokkal szemben a sorkizárással létrehozott szövegtömb, amely a könyvek, illetve az újságok általánosan elterjedt jellegzetessége, és egységes szövetbe foglalja az oldalt. Termé-

szetesen ezt is, mint a továbbiakban tárgyalt többi tipográfiai eszközt is, csak bizonyos feltételek teljesülése mellett alkalmazzuk. Bár a tipográfiai eszköztár szabadon alkalmazható, a tömbös, négy-szögletes formájú szöveghasábokat nem használjuk kötött szabályok szerint felépített versek vagy keskeny hasábok esetén. Ilyenkor a kézírásra jellemző balra igazított sorokat jelenítünk meg. A címek és egyes lírai művek sorainak közepre zárását, vagyis a középtengelyes elrendezést is a nyomdai szedés technikája tette lehetővé. A prózai tartalmú művek másik jellegzetessége, hogy a bekezdéseket behúzással különítjük el. Ez már a kézi szedés esetén is könnyen megoldható volt.

Tipográfiai mértékrendszer

A nyomdászat kezdeti évszázadainak leggyakrabban előállított termékei egyházi megrendelésre készültek. Ebből adódott az a gyakorlat, hogy az ilyen egyházi olvasmányok fajtái meghatározták a szövegeket felépítő betűk méretét. Például a *brevier* betűfokozatot használták a breviáriumokhoz, a *kanon* fokozatot nagy énekeskönyvekhez, a *missal* betűfokozatot nagy misekönyvekhez. Ezek az elnevezések csak szokásokon alapultak, ezért a betűöntő és a nyomdász saját mérlegelésére bízták a méretek kiválasztását, az ő ítéletükön múlt, hogy mit mekkorának tartottak. A betűfokozatok ilyen elnevezései nem szolgálták a pontos méretmegadást, tervezést. Minthogy a sokféle követhetetlen elnevezés nem alapult elfogadott mértékegységen, előfordulhatott, hogy amit az egyik helyen missalnak, azt a másik helyen esetleg kanonnak neveztek.

Az apró fokozatok megkülönböztetésére alakították ki a nyomdai pontok rendszerét. A francia S. P. Fournier által 1730 körül kezdett munkát többen folytatták. Firmin Didot (ejtsd: didó) 1770-ben a méretrendszer alapegységét a francia királyi láb 864-ed (6 x 12 x 12-ed) részeként határozta meg. A Didot-ról elnevezett pontrendszert 1881-ben, egy nemzetközi nyomdászkongresszuson igazították méterrendszerhez (Didot az egész rendszert metrikussá alakította volna, de ez nem terjedt el). 1 pont (jelölése 1 p vagy l) a méter 2660-ad része, kerekítve 0,376 mm lett. A nagyobb egység nem tízes, hanem tizenkettes (a Didot-féle tizenkettes számrendszert megőriz-

ve), $12 p = 1$ ciceró (rövidítve cic vagy c), amely kerekítve 4,513 mm. Ennél is nagyobb egység a konkordansz ($4c=18,051$ mm), amely a nagyobb üres helyek kitöltésének modulja volt. A függelék átszámítási táblái között bemutatunk egy tipométer ábrát, amely az amerikai-angol tipográfiai, úgynevezett pica- pontrendszert is mutatja ($1 \text{ pica} = 11,25 \text{ Didot-pont} = 4.217 \text{ mm}$).

Az amerikai-angol pontrendszer alapja 1886 óta a hüvelyk (inch) 72-ed része. Jelölése 1 pt, pica-pontnak is nevezik, ahogy a másikat Didot-pontnak. Ez a méret eltér a francia és német befolyási övezetben szokásos Didot-pont méretétől. $1 \text{ hüvelyk} = 6 \text{ pica}$, illetve $1 \text{ pica} = 12 \text{ pont} = 4.217 \text{ mm}$.

A tipográfiai közlés elemei

A tipográfiai közlés alapeleme a nyomtatott betű. Ebből építkeznek a nagyobb egységek, a szavak, sorok, sorcsoportok, szövegtömbök. Ezek és a díszek, illusztrációk képezik a nyomtatvány kompozíciójának nyersanyagát. Egymáshoz való viszonyukat és elhelyezésüket a papíron a tipográfus adja meg. A tipográfiai kompozícióba beletartozik a „vakanyag” is, amely a látható részek között a tagolást, távközöket biztosítja.

A betű

A tipográfia legkisebb eleme a betű. A nyomtatáshoz felhasznált betűt a betűművészek rajzai alapján állították elő korábban a betűöntődék, a szedőgépmatrica gyárak, de ilyen művészi alapokon nyugszanak a tördelő és kiadványszerkesztő programok betűkészletei, a fontok is. Ezeket azonban a korszerű nyomdákban nem kézi betűszedéssel, hanem levilágítással és fototechnikai úton előállított nyomólemezek segítségével reprodukálják.

A nyomtatott betűnek többféle szempontot kell kielégítenie:

◆ Jól olvashatónak kell lennie.

Ez a követelmény a jellegzetes, nem uniformizált (jól megkülönböztethető) betűk alkalmazásával elégíthető ki. A gyakorlatban kialakultak a betűk megfelelő szélesség/oldalarányai is. Kimutatták,

hogy a normál szélességű betűk jobban olvashatók, mint a keskenyek. Ugyancsak az olvasást segíti a betűtalp, amely mintegy vezeti a soron az olvasó szemét.

◆ Harmonikusan csatlakozzon szomszédaihoz.

Ezt az esztétikai igényt azok a betűk elégitik ki, amelyek szépen, törés nélkül kapcsolhatók az összes, ugyanabba a betűtípusba tartozó más betűhöz. Fontos az is, hogy ez érvényesüljön a betűtípus összes fokozatán, azaz minden választható méretében.

◆ A betű ritmikus legyen.

A szedett sorok egyenletes ritmusát nem törhetik meg kiugrások, az átlagostól eltérő tónusú tömörebb vagy lazább csomópontok. A feltételt teljesítő betűkészletek egyenletes betűközökkel készülnek. A betűk szorosabb vagy tágabb egyengetése (jusztirozása) egyes fényszedő és a DTP rendszerekben megoldható. Előnyösebb, ha a gyári betűközök érintetlenül hagyása mellett csak az egymástól távol álló szomszédos nagybetűk között szűkítjük (például az LT, VA betűpárokét, amelyekre korábban ligatúrát – egybeöntött betűket – alkalmaztak).

◆ A betű nyomásbíró legyen.

Az ólombetűk esetében ez a feltétel tényleges mechanikai szilárdságot biztosító formát követelt meg. Például kevésbé nyomástűrőek voltak a vékony talpvonalú és derékszögben, éles sarokkal csatlakozó betűk, mert ezek könnyebben törtek. E szempontból szerencsésebbek voltak a vastagabb talpvonalú (például a reneszánsz) betűk. Ez a szempont természetesen függött a betűfokozattól is. A fotótechnikai úton történő nyomólemezzel előállítás is befolyásolja a betűk részletessége, formája. A kisméretű (vagy durva papírra kerülő) betűk lehetőség szerint legyenek egyszerűek. Ez segíti a nyomást és a kész kiadvány olvasását is.

Betűtípusok

A nyomdai betűtípusokat stílusjegyeik alapján osztályozzák. Egy betűtípusba tartoznak az azonos tipográfiai elv alapján kidolgozott, azonos formajegyekkel jellemezhető, rendszerint az alkotó nevét viselő betűsor és a hozzá kapcsolódó írásjelek. Az ugyanolyan elv

alapján készült betűfajta összes változata együtt alkotja a betűcsaládot. A történelmi betűtípusok évszázadok alatt jelentek meg és maradandó értékű alkotások. Jelenleg csaknem háromezerféle szöveges betűtípust ismerünk, a reklámbetű típusok száma ennek tízszerese.

A nyomdabetű alapfogalmai

Egy-egy DTP alkalmazás karakterkészlete sem haladja meg azonban a több százat, ugyanakkor ezek összességének telepítése jelentősen lerontja a számítógép teljesítményét, sőt egyes számítógépes rendszerekben a kezelhető karakterkészletek száma korlátozott. Az egyes kiadók általában megelégednek tíz-tizenöt betűtípus használatával, de egyetlen kiadványon belül ennek töredéke is elegendő, ha a használt betűtípusok valamilyen összhangját akarjuk biztosítani.

A betűváltozatok egy betűcsaládba tartozó módosítások. Ilyen lehet például a normál szélességű, normál vonalvastagságú alapváltozat vagy ennek valamilyen kiegészítő változata, amelyet szélesítéssel, keskenyítéssel, a vonalvastagság növelésével, vagy csökkentésével állítanak elő, vagy lehet dőlt, díszített, kontúrvonalas variáció és ezek kombinációja.

A hatvanas évektől a következőkben ismertetett tipológiát alkalmazzák a betűcsaládok megkülönböztetésére. A betűcsaládba sorolást a betűtípusok készítésének ideje, formai jellegzetességeik (a betűtalpak alakja, az alap- és összekötővonalak közötti ellentét) alapján végezték. Többféle osztályozás is létezik, azonban e könyv céljainak ez is éppen megfelel.

A betűtípusok általános ismertetése után a jobb összehasonlíthatóság érdekében bemutatunk néhány manapság használt betűtípust úgy, hogy mindegyikkel ugyanabban a fokozatban ugyanazt a szöveget nyomtattuk.